

Kiss Gy. Csaba

Kovács Pista 75

Kiss Gy. Csaba
(1945, Budapest) művelő-
déstörténész, esszéista,
kutató, József Attila-díjas

Hiányzik a kérdőjel a cím mögül. Ott lehetne. Hiszen a „lengyel” Pista – volt, aki csak így emlegette a Kollégiumban – gyerekarú szőke fiú, magamnál mindig fiatalabbnak tudtam. Szakállt-bajuszt is eresztett komolyságát bizonyítandó. Csakhogy ez régen volt. Úgy ötvenöt-ötvenhat éve. Barátságunk kezdetén két fontos szál jelentette a kapcsolatot. Az egyik az Eötvös Kollégiumhoz fűződött, a másik lengyel szakos mivoltához. Eleinte ugyan focizni jártam a Ménesi útra, de 1964-es autóstoppos utam után másképpen tekintettem lengyel szakos évfolyamtársamra. A következő nyári kalandozásom során pedig véletlenül még Varsóban is összefutottam vele. Ő lett azután egyike azoknak, aki bevezetett a kollégisták körébe. Egyetemi éveim alatt itt találtam olyan társaságra, ahol szellemi útkereséseimben számos meghatározó eligazítást kaptam. Egy alkalommal – nem emlékszem, mikor – kisebb kézirat-pakcsamétát kaptam tőle. Versek voltak benne. Gyakorodva lapoztam bele. A *Betegágyból* című rövid vers megállított: „Milyen régóta látom már / ablak-televízióban / a külvilág szünetjelét.” Igen, költő.

Történészként pedig régen megtalálta élete témáját: a szabadságharc lengyel kapcsolatait. Bem tábornoktól (akinek a neve még e-mail címében is szerepel) a nálunk harcolt légionáriusokig. Makacs következetességgel kutatott utánuk évtizedeken keresztül. Hány ország levéltárait járta végig értük! Ebből az életpálya lett termékeny munkásságból csupán két köny-

vet emlétek: *A lengyel légió lexikona* (2007) és a szabadságharc emlékét megőrkítő lengyel visszaemlékezések kötetét (2016). Diplomata éveinek befejezése után sorra születtek megkezdhetetlen munkái a magyar–lengyel kapcsolatok múltjáról.

Emlékszem, amikor Kiss Ferenc 1971-ben leültetett bennünket a Szeged vendéglő asztalánál Ilia Mihállyal, aki ránk bízta a Tiszatáj kelet-európai rovatainak szervezését. Pistával készítettük elő a lengyel összeállításokat. 1976-ban, amikor közöltük a lengyel „új hullám” költőit, akik éppen közlési tilalom alatt voltak hazájukban, vagy az 1981. júniusi krakkói számot, amiért fegyelmit kapott a szerkesztőség. A Szolidaritás „karneválja” idején Csoóri Sándorral járt Krakóban, s ennek az emléke maradhatott meg a titkosszolgálatoknál, mert 1982 májusában érvényes úti okmánnyal még Csehszlovákiába sem engedte a magyar határőrség. Amikor pedig 1986-ban az Írószövetség egyik titkárává választották, a hatalom ismét fölmelegítette a bizalmatlanság vádját. Közben elkészítettük atyai barátunk, Waclaw Felczak születésnapjára *Festschriftjét*, a magyar ellenzék kalapemelését a megtisztelt személy és a magyar–lengyel barátság előtt. Nem sorolom diplomáciai működésének eredményeit, elegendő csak azt említeni, hogy Krakó díszpolgári címmel tüntette ki.

Alulírottak mégis a barátság a legfontosabb, 1982. február 26-i dedikációjában írta: „a szövetségben álló emberek szeretetével”.